

Niels Sodborg

Lærer og lokalhistoriker på Hannæs 1892-1943
Ingvar Jakobsen

I år er det 90 år siden, at Historisk Samfund for Thisted Amt blev stiftet. 3 år senere, i 1906, begyndte samfundet at udsende Historisk Årbog. En af stifterne og initiativtagerne var lærer Niels Sodborg fra Vesløs. Han var endvidere en flittig bidragsyder til årbogen fra det første bind og frem til sin død 1943. Det er om hans liv og virke som lærer og lokalhistoriker, følgende artikel skal handle.

Niels Sodborg var født d. 21. juni 1869 i Skyum, Thy. Hans forældre var husmandsfolk. Faderen hed Mads Nielsen Sodborg og var husmand og tømmer på Øland Mark. Moderen var gårdmandsdatter fra Skyum og hed Agnethe Baltzen. Foruden at passe sin daglige gerning kørte faderen i flere år ugentlig fragtkørsel til Thisted med to små svenske heste. Det var tit meget besværlige og anstrengende ture. Først kørtes til Gudnæs, hvor der var købmandsforretning og derfra videre til Thisted. Det var en oplevelse for den lille Niels og broderen Knud, når de fik lov til at køre med.

Niels Sodborg var den ældste af 12 søskende, hvoraf de 4 døde som små. Hjemmet var egentlig ikke fattigt. I sine barndomserindringer fortæller han følgende:

"Far tjente jo en del ved sin fragtkørsel, og både far og mor sled tappert med ejendommen fra morgen til aften, til trods for at mor gennem mange år havde et dårligt ben, som tit voldte hende stort besvær. Som lille kom jeg til at være hos mine bedsteforældre, mors forældre Knud og Mariane, jeg var 4 eller 5 år; da jeg kom til at være der altid. De havde afstået gården til deres svigersøn Niels Knakkegård, som var gift med møster Marie, og de boede nu i et hus lige ved gården, hvor der kunne holdes en ko.

Lidt neden får mine bedsteforældres hus boede en ejendommelig mand, som hed Hans Plougmann, og nogle troede han kunne mere end sit fadervor. Da han døde, blev hans lig sat op i vor lade, og jeg skulle nok holde mig derfra i den tid, den stod der. Bedstemor fortalte også, at hun bestemt havde hørt varsel før hans død.

Hos disse to gamle gode mennesker var jeg, til jeg blev konfirmeret, men jeg var ikke derfor skilt fra mit hjem, der ikke lå så langt derfra på en del af gårdens mark. Fra den tid, da jeg gik i skole, husker jeg, min far skulle købe en ny Danmarkshistorie til mig, når han kom til Thisted, og det var jeg meget spændt på. Da jeg så om aftenen hørte hans vogn køre hen foran huset, sprang jeg gennem dagligstuen og ud i den mørke gang eller forstue. Jeg tænkte, at gangdøren stod åben og gav mig ikke tid til at se efter; men styrtede afsted. Døren var nu lukket, og med stærk fart løb jeg lige imod den, så der dansede både sol og stjerner for mine øjne. og jeg fik en blødende næse og et ophovnet ansigt".

En anden oplevelse fra Niels Sodborgs barndom var, da bedstefaderens svoger, Ole Dalgård, havde oplevet henrettelsen af Rasmus Pedersen Marke, der i 1879 havde myrdet detaillist P. Pedersen samt dennes tjenestekarl,

begge Klejtrup ved Hobro. Henrettelsen fandt sted på Klejtrup Mark d. 5. januar 1881 klokken 5 om morgenen. Ole Dalgård skildrede senere henrettelsen for den 11-årige Niels og hans bedsteforældre, og han gjorde det så levende, at det gyste i dem alle.

Efter sin konfirmation blev Niels Sodborg skriverdreng på kærnerkontoret i Vestergade i Thisted hos sagfører og kærner C. F. Bendixen, senere direktør for Thisted Bank. I byen blev han indlogeret hos en skomager, hvor han boede i et lille værelse og fik kosten.

Sagfører Bendixen var en sjælden god mand og var altid venlig imod ham. 1884 begyndte Sodborg på This ted Realskole for at tage præliminæreksamen. For at gøre det så hurtigt og billigt som muligt, blev det bestemt, at han skulle prøve at tage 3. og 4. klasse på et år. Det blev et hårdt arbejde, men det lykkedes. I sommeren 1888 tog han så præliminæreksamen i 3 sprog med 108 point, til udmærkelse skulle 120 point.

Uddannelsen gjaldt som første del af lærereksamen. En tid underviste han sin kommende svigerfar, Niels Eriksens børn i Tøttrup, Hørdum Sogn, ligesom han også havde få dages praktisk undervisning i Skyum nordre Skole. Han tog derefter i løbet af et år lærereksamen efter ophold på Gedved Friseminarium hos den kendte grundtvigianer P. Bojsen.

Dengang skulle den egentlige eksamination foregå i Århus. Om denne eksamen fortæller Sodborg:

"I sommeren 1890 tog jeg så lærereksamen i Århus, men desværre kun med 2. karakter; idet der manglede lidt i 1. karakter Det var karakteren i pædagogik, der; som hos så mange andre dette år; slog mig ned. Professor Kroman var eksaminator i dette fag og var meget streng i sin bedømmelse. Jeg kan huske, at hr. Kroman sagde til mig, at jeg måske nok kunne blive lærer; men ikke ville kunne komme til at opdrage. Da jeg kom tilbage til seminariet, gav forstander Bojsen mig en god anbefaling, og det virkede som lidt plaster på såret".

Minder fra Himmerland

Efter at Sodborg en tid havde hjemmeundervist børn i Tøttrup, blev han 1/11 1890 hjælpepædagog hos S. Kristensen, Kornum Skole ved Løgstør. Det var ikke helt almindelige forhold, han kom til at virke under, idet lærer Kristensen, der var en ældre mand, lå i strid med sognepresten, pastor Holm i Løgstør. Det var så kommet dertil, at præsten havde fået påtvunget læreren at holde en hjælpepædagog. Sodborg glemte aldrig første gang, han besøgte præsten.

Holm formanede ham strengt kun at lyde ham og ikke tage hensyn til, hvad lærer Kristensen måtte ønske. Da Sodborg så kom tilbage og fortalte lærer Kristensen om denne samtale, sagde denne: "Nej du kan tro nej, unge mand, sådan skal det ikke komme til at gå, nu tjener du mig, og det er mig, du først og fremmest skal lyde og ikke ham præsten".

Når der var eksamen, som varede fra kl. 9 formiddag til 4 eftermiddag, havde præsten en madkasse med og sad i middagspausen inde i skolestuen og spiste sin mad

sammen med børnene, mens den øvrige skolekommission var inde hos Kristensen og spise middag. Præsten blev nemlig ikke budt med, og Kristensen havde sagt, at hvis han nogensinde trådte over hans private dørtærskel, ville han øjeblikkelig blive smidt ud. Ifølge Sodborg var det nu ikke så mærkeligt, at Kristensen var harmfuld på præsten, for han var en meget vanskelig herre, der havde ondt ved at forliges med andre mennesker.

Ane og Niels Sodborg.
Parret blev gift 1894.

Sodborg ledede også sangen i Kornum Kirke, og tit var der ganske få i kirke, ja, undertiden kun en pige, der gik til konfirmationsforberedelse, men præsten prædikede alligevel og Sodborg måtte synge alle salmerne.

Inden pastor Holm rejste, gav han Sodborg en helt god anbefaling, men denne var desværre noget på lærer Kristensens bekostning. Den dag lærer Kristensen fik at vide, at Holm var forflyttet,

kom han strålende glad ind i stuen og råbte: "Mor vi skal have chokolade idag, præsten er blevet forflyttet".

Lærer på Hannæs

Men Niels Sodborg søgte, hvad man måske godt kan forstå, andre græsgange og den 5. januar 1892 blev han kaldet til enelærer ved Øsløs nordre Skole. Øsløs var på den tid den førende by i Øsløs-Vesløs-Arup Kommune. I 1890 var der 724 indbyggere i sognet, til sammenligning boede der i Vesløs 391 og i Arup 427. Øsløs nordre Skole, der lå i Øsløs Hede og Kær, var bygget 1879, og i den forholdsvis korte tid havde skolen allerede haft 4 lærere, da Niels Sodborg overtog embedet. Skolen var langtfra nogen flot skole. Der var kun to små stuer og et lille bitte køkken. Men intet bryggers eller udhus. Der var en ganske lille forstue, som var fælles for både læreren og børnene. I 1901 blev der opført en tilbygning til skolen, så lærerboligen blev større og mere bekvem, og der blev særskilt forstue for børnene.

Øsløs nordre Skole, opført 1879, hvor Niels Sodborg var enelærer fra 1892 til 1903.

I 1894 blev han gift med Ane Nielsen, der var gårdmandsdatter fra Thy. Niels Sodborg kom hurtigt ind i egnens foreningsliv. Samme år, som han kom til byen, blev Øsløs Husflidsforening dannet, og fra 1901 til 1904 var han denne forenings formand. Han fik også dannet et sangkor og blev aktiv i såvel skytteforeningen som affoldsforeningen. Endvidere var han en ivrig jæger, der

også interesseret fulgte med i Vejrlernes natur. I 1890'erne fungerede den senere så kendte digter Valdemar Rørdam (1872-1946) som huslærer hos familien Nørgård på Vesløsgård, og Niels Sodborg brugte mange timer i selskab med den unge digter.

Valdemar Rørdam underviste Sodborg i græsk, men da lokalhistorien overtog mere og mere af Sodborgs fritid, gled disse studier noget i glemmebogen, hvad han senere beklagede. I de år, Ane og Niels Sodborg boede i Øsløs, fik de mange gode og trofaste venner. Men han søgte nye udfordringer, og d. 1. juli 1903 blev han kaldet til lærer i Vesløs og kirkesanger ved Vesløs Kirke.

Det var en meget gammel skole, og skolestuen var ikke ret stor. Til skolen var der en jordlod, som han dog bortlejede en del af. De havde dog så meget jord, at der kunne holdes en ko. Sodborg søgte sikkert embedet i Vesløs, fordi det netop i disse år var besluttet at etablere en jernbane imellem Thisted og Fjerritslev. En af stationerne på denne bane skulle placeres i Vesløs. Banen åbnede 1904, og i løbet af få år begyndte Vesløs Stationsby at vokse frem. Der blev etableret kro, købmandsforretning mm., og i 1908 blev der udstykket en del husmandslodder fra Vesløsgårds jorder. 1910 blev herregården solgt til Hanherredernes udstykningsforening for 154.000 kroner, og på den gamle herregårds jorder blev der skabt 27 nye hjem. Udviklingen fik også konsekvenser for skolen. I 1914 blev der bygget en ny, smuk skole nærme re stationsbyen, og allerede 1919 blev der bygget til, og der blev ansat en lærerinde, så den hidtidige enelærer fik status af førstelærer. Niels Sodborg var ingen streng lærer, hvilket følgende beretning fra en gammel elev, Kristian Steffensen (f.1911), senere smed på Bjerget, viser:

"Jeg kom ud at tjene, da jeg var ni år Jeg skal aldrig glemme, da jeg til november kom hjem med en halvtredser Vi gik i skole hver onsdag og lørdag om sommeren, hvis vi tjente. Vi var bare i skole halve dage om ugen og det var fra kl. 7 til 12. Jeg var oppe kl. halv fem, så sommetider sagde de andre drenge til lærer Sodborg: "Nu sover Lars Kristian". "Ja", sagde Sodborg, "Lad ham bare sove et stykke tid. Han har været oppe siden kl. halv fem". Vi havde geografi og bibelhistorie. Vi skulle vælge et emne at skrive stil over. En regnebog havde vi også. Vi skulle regne og gøre alting rigtigt. Det var ikke altid så nemt. Lærer Sodborg hjalp os. Han var en forfærdelig skøn lærer; ligesådan Frk. Jensen, vores lærerinde. Det er ikke deres skyld, hvis jeg er blevet en "skræntning"¹).

Foredragsholder og foreningsmand

Efter at Niels Sodborg begyndte sin lærergering i Vesløs, blev han en efterspurgt foredragsholder og oplæser, og en undersøgelse af hans efterladte papirer viser, at hans emneregister spændte vidt.

- 1) Trældom som menneskehedens største skamlet. (Vesløs og Øsløs 12 og 29/3 1913).
- 2) Under Dannebrog. (Hunstrup Husmandsforening 22/11 1929).
- 3) (Øster og Vesterhanherreds lærerkreds, sammenkomst i Telling og Tranum Klit skoler d. 3/7 1929).

¹ Her fra Sonja Nielsen (red): Landboliv, erindringer fra Viborg Amt 4, 1985, s. 14-15.

- 4) De gudelige forsamlings historie på Mors (Thisted højskoleforening d. 9/12 1937, Kollerup Kirkelige Samfund 10/5 1938, Vesløs Skole d. 24/3 1939).
- 5) Johan Skjoldborg og hans digtning. (Thisted Højskoleforening 14/11 1935, Skovsted Forsamlingshus, 15/3 1935, Thisted Realskoles elevforening d. 20/3 1936, for et hold husmænd, Vesløs Kro 14/7 1937, Skyum Forsamlingshus 22/9 1937, Vesløs Håndværker- og Borgerforening 25/9 1937, for en flok husmænd med hustruer ved Øsløs Kirke d. 7/9 1938).
- 6) Sønderjylland og grænsekampen. (Fjerritslev d. 19/5 1936).

Vesløs by omkring århundredeskiftet, set fra kirkebakken.

- 7) Hjemmet og dets betydning. (Frøstrup Gymnastikforening 27/1 1931, Arup Forsamlingshus 30/9 1931, Hillerslev Ungdomsforening 16/11 1931, Erslev Ungdomsforening 28/11 1931, Skinnerup Ungdomsforening 8/4 1932).
- 8) Politisk foredrag. (Hjortdal 19/4 1921, Thorup Venstreforening 23/2 1928, Tømmerby Venstreforening 12/2 1936, Arup Venstreforening 27/2 1936).
- 9) Sædens vækst (religiøst foredrag). (Skovsgård Skole 22/2 1934, Erslev Forsamlingshus 15/3 1934, Klim Ungdomsforening 13/3 1935, Thisted Højskoleforening 3/12 1936, Hundborg Foredragsforening 19/3 1937).

Niels Sodborg sammen med en flok elever foran den gamle Vesløs Skole. Her var Sodborg enelærer fra 1903 til 14. (Sodborgs arkiv).

Politisk set var Niels Sodborg Venstre mand. Han var i adskillige år formand for Vesløs Sogns Venstrevælgerforening, og han har holdt adskillige grundlovtaler i Øsløs og Vesløs Venstrevælgerforeninger, der ofte arrangerede grundlovmøderne sammen blandt andet i Søndergårds have i Øsløs og på voldsteder Helledis i Vesløs. Udover sin foredragsvirksomhed var Niels Sodborg involveret i en lang række foreninger og råd. Han har foruden de allerede nævnte foreninger været formand for:

Vesløs Menighedsråd, Kirkeligt Samfund, Vesløs Sognebogssamling, som han selv stiftede, Vesløs Sangforening, børneværnet i Øsløs-Vesløs-Arup,

Sønderjysk forening for Hannæs, Vester Hanherreds Lærerkreds. Han sad i en menneskealder i bestyrelsen for Thisted Museum (1903-43) og Historisk Samfund (1903-43). Desuden har han siddet i bestyrelsen for Vesløs Husflidsforening, Vesløs Brugsforening mm. Desuden var han revisor i bl.a. Vesløs Koforsikring og Vesløs Husmandsforening.

Lokalhistorikeren

Som nævnt i indledningen til denne artikel var Niels Sodborg i 1903 med til at stifte Historisk Samfund for Thisted Amt og samme år med til at stifte Thisted

Vesløs nye Skole opført 1914, og udvidet 1919. Her var Sodborg lærer til 1938, hvor han tog sin afsked (Sodborgs arkiv).

Museum. Igennem årene skaffede han adskillige genstande til museet og ofte modtog han ting fra folk, hvilket dette brev til museet fra Sodborg viser:

"Det krumme stenredskab, som jo er sjældent, er fundet på Amtoft Hede. Jeg har fået det af fisker Anders Bundgård,

Øsløs. Jeg har givet hans børn lidt for det, men vi burde måske også give manden, der er fattig, lidt mere for det. Det kan vi siden tales ved om".²⁾

Allerede i det første bind af Historisk Årbog, der som nævnt begyndte at udkomme 1906, havde Sodborg et bidrag med. Det var om en tidligere lærer ved Vesløs Skole, Johannes Holm, der blev afskediget og i det hele taget fik en trist skæbne. Han blev senere en flittig bidragyder til Årbogen. 1908 skrev han om en oldtidsgravplads ved Øsløs Mark, og i de næste år fulgte artikler om Bygholm og Vesløs Vejler (1909 og 1926), herregården Vesløgård (1911), Øsløs Sogns udstykning (1913), Fattigpleje for 100 år siden i Øsløs, Vesløs, Arup (1910 og 1919), Præsterne i Øsløs-Vesløs-Arup (1915 og 1916), Krejlere (1920), Hannæsbonden Christen Jørgensen (1925). Senere fulgte artikler om de gamle kirkebøger, Vesløgårds fæsteprotokol, Landsbyspillemand på Hannæs, Fra herregård til stationsby mm.

Alle disse artikler omhandlede historien på Sydhannæs, men også Tømmerby-Lild har haft hans interesse, bl.a. skrev han om præsterne (1939-40) og den forsvundne gård Kvoldsgård på Bjerget (1943). Desuden har han skrevet adskillige artikler under fællestitlen "Fra Hannæsland i gamle dage". Fælles for disse artikler er, at de bygger på beretninger, som Niels Sodborg har noteret ned på sine utallige besøg hos gamle mennesker på Hannæs. Flere af disse "meddelere" går igen i flere af artiklerne. Her skal blot nævnes et par stykker:

Erik Kristian Kristensen, kaldet tømmermand, var født i Øsløs Sogn 1835, som søn af gårdmand Kristen Kristian Kristensen. Han købte 1872 en ejendom på Øsløs Mark (Nuv. adresse: Nedermark 1) og drev desuden et tømmerværksted og var kirkegraver ved Øsløs Kirke. Han førte Sodborg mange samtaler med. Her berettede Erik Tømmermand, som han til daglig blev kaldt, om sin barndom og ungdom og om gamle skikke og overtro. Disse samtaler blev blandt andet brugt som kilde i "Småstykker" fra 1925, hvor han beretter om overtro, I

² Thisted Dagblad, fredag d. 12januar 1990.

”Fra Hannæs land i gamle dage” (1928), beretter han om en gåsedrift, hvor Erik ikke længe efter sin konfirmation var med til at drive en gåseflok på over 100 gæs fra Hannæs og til en landsby lidt syd for Randers. I 1941 brugte Sodborg Erik Tømmermand som kilde i artiklen om ”Jordskælvet 1841”. Også Erik Tømmermands hustru, Inger Katrine, var en god fortæller. Erik Tømmermand døde 1928. Samme år beskrev Sodborg den gamle hannæsbo på følgende måde:

Sodborg underviser 2. klasse i 30'erne (Sodborgs arkiv).

”Gamle Erik Tømmermand i Øsløs, som hans almindelige kendingsnavn er; blev født den 19. februar 1835 i Øsløs på Hannæs... Erik Tømmermand er altså nu 93 år gammel; han er helt blind, men er både åndsfrisk og livlig, og han kan fortælle udmærket og meget

interessant om sine oplevelser gennem sit lange, arbejdsomme liv... Men vi vil nu lade den gamle hædersmand selv fortælle om den tur (gåsedriften)”.³

Poul Nielsen, kaldet Post, Øsløs, var født på Vesløs Mark 1860. Han overtog en ejendom på Øsløs Mark 1884, og var i over 40 år landpost i Øsløs. I 1940 brugte Sodborg Poul Post som kilde i artiklen ”Et begravelsesgilde i gamle dage”. Her karakteriserede han Poul Post på følgende måde:

”Gamle Poul Nielsen, Øsløs, eller Poul Post, som hans daglige kendingsnavn er; blev 80 år den 16. juli i år Han har været en udmærket fortæller men nu er han noget svækket og har ondt ved at samle sine tanker Jeg fandt forleden noget, som han for nogle år siden skrev til mig, og hvori han fortæller om den første begravelse, han var med til. Det er godt fortalt og giver et godt tidsbillede. Vi lader nu den gamle hædersmand selv fortælle”.

Erik Kristian Kristensen, kaldet Tømmermand (1835-1928), var husmand, tømrer og kirkegraver ved Øsløs kirke. Niels Sodborg brugte ham og hans hustru Inger Katrine som kilde i flere af hans artikler.

Man kan i Sodborgs beskrivelse mærke, hvor godt han kender den gamle mand, og at han føler med ham ved hans mentale tilbagegang. Poul Post døde 1943. Niels Sodborg fik ham i 1925 til at skrive sine erindringer ned. Disse findes idag i maskinskrevet form i Lokalhistorisk Forening for Sydhannæs arkiv på Vesløs Skole. Dele af disse erindringer blev bragt i en artikel i Historisk Årbog 1980 under titlen ”Tre episoder i Poul Posts barndom. I årbogen for 1909 og 1926 skrev Sodborg som nævnt om udtørringen af Bygholm og Vesløs Vejler. Hovedkilden til

disse artikler var den engelske ingeniør William Stevens (1842-1912), der fra 1868 var med ved inddæmningsarbejderne på Vejlerne og ledede dem fra 1876 til sin død. Også her har Sodborg siddet i inspektørboligen på Bygholm og lyttet til den gamle ingeniørs beretninger om modgang og medgang. Også den gamle formand ved Vejlerne Christian Nielsen Bonde (1846-1932), hvis hus ved Bygholm i dag bruges som feriebolig, har haft besøg af skolelæreren fra Øsløs. De gamle krejlere i Øsløs, der sejlede med jydepotter og andre varer i Limfjorden, har Sodborg beskrevet i en artikel fra 1920. Her var hovedkilderne krejlerne Lars Kold og Chresten Boesen. For omkring 200 år siden boede der ca. 20 krejlere i Øsløs, og de to nævnte var de sidste, der var tilbage. De døde i henholdsvis 1910 og 1915. d. 15/1 1915 skrev Sodborg følgende nekrolog over Chresten Boesen i Thisted Amts Tidende:

Chresten Boesen, her fotograferet sammen med sin hustru Benthe Marie og sønnen Mads Boesen og familie, hvor de nød aftægt på deres gamle dage, var den sidste af de gamle krejlerskipper i Øsløs. Omkring 1800 var der ca. 20 i sognet. Sodborg brugte ham som kilde til en artikel om krejlere i 1920. Huset er Højstrupvej 81, Øsløs. Foto ca. 1900.

”I onsdags begravedes på Øsløs Kirkegård aftægtsmand Chresten Boesen. Den afdøde var 87½ år gammel og sognets ældste mand. Med den afdøde er vistnok den sidste af de gamle krejlerskipper på Hannæs gået bort. Chr Boesen sejlede i mange år; ja han sejlede ud til stadighed hver sommer til han var 70 år; først da lagde han skuden op. Han havde vel en lille landejendom i Øsløs, men den måtte hustruen og børnene for det meste passe. Manden selv og den ældste dreng skulle ud med kågen. Og der var gode penge at tjene i hine tider Handelen foregik med træ- og lervarer; som afhentedes i egnen ved Silkeborg og Viborg og indladedes i Hjarbæk Fjord, hvorfra de kørtes rundt til Limfjordens forskellige egne.

Efter at han havde hørt op at sejle, vedblev han stadig at føle sig knyttet til søen. Selv som 83-årig olding kunne han tage gliben på ryggen og liste ned til fjorden for at fange ål...

Den afdøde var veteran fra treårskrigen, den sidste der i sognet af dem fra 48. Trods sne og kulde mødte veteranerne fra 64 under fanerne for at følge deres våbenbroder til graven. Boesen var marinesoldat i krigen og gjorde tjeneste på fæstningen Kristiansø ved Bornholm. Indtil for et år siden var Christian Boesen en meget stærk mand af helbred, men så begyndte han at skrante, og på det sidste var han stærkt svækket. Både den gamle mand og hans for få år siden afdøde hustru nød til det sidste en kærlig pleje hos deres søn og svigerdatter i Øsløs.”

³ Niels Sodborg: Fra Hannæsland i gamle dage (Hist årb. 1928, s. 397).

Som det ses, er det ikke blot en almindelig nekrolog, men et lille stykke lokalhistorie skrevet med varme og indsigt. En undersøgelse af aviserne fra århundredeskiftet til 1943 viser, at Sodborg har skrevet utallige af den slags nekrologer, primært om folk fra Hannæs. Disse nekrologer og fødselsdagsomtaler, guldbryllupper mm. er idag et uvurderligt kildemateriale for lokalhistorikere. Sodborg har også skrevet utallige omtaler af foreningsarrangementer, møder og lignende.

Det er dog ikke kun Hannæsområdet han har skildret i sine artikler i Historisk Årbog. Der er også artikler om læreren Parmo Carl Pedersen, Hvidbjerg og Hillerslev (1922-23), Else Henriksen, Kristen Kolds ungdomsskole (1942) og De gamle kirkebøger fra Hanherred (flere artikler i 30'erne).

Skal man forsøge at lave en samlet vurdering af Niels Sodborgs lokalhistoriske arbejde, må man sige, at artiklerne/afhandlingerne i Historisk Årbog er en god blanding af seriøst videnskabeligt arbejde og folkelig historieskrivning. Ordet folke lig skal i denne forbindelse læses positivt.

Det er ikke tør læsning og opremsning af facts, men interessante og spændende beretninger, skrevet med stor indsigt, varme og humor. Selvfølgelig er de præget af den tid, de er skrevet i, men de kan sagtens tåle en genudgivelse.

Som nævnt var Sodborg en ivrig jæger, og i sine unge dage skrev han flere artikler til "Dansk Jagttidende", bl.a. Om Knortegæs nr. 5 1898, På de våde veje, nr. 11 1902, Forår nr. 3, 1903, hvor han fik 9 kroner og 20 øre i honorar. 1904 skrev han i "Flora og fauna" om Bestemmelsestabeller over de i Danmark forekommende dykender.

Igennem årene oparbejdede han en stor samling af udstoppede fugle. Denne befinder sig idag hos hans børnebørn.

De sidste år

1938 tog Niels Sodborg sin afsked som lærer ved Vesløs Skole. Han havde da virket som lærer på Hannæs i 46 år, heraf de 35 i Vesløs. Beboerne viste da også deres store taknemmelighed overfor den gamle lærer og hans kone ved at holde en stor afskedsfest for dem på Vesløs Kro.

Efter sin pension flyttede parret i et nybygget hus ved Vesløs stationsby. Herfra fortsatte han sin foredragsvirksomhed og sit lokalhistoriske arbejde. Den 10. august 1943 blev Sodborg udnævnt til æresmedlem af Historisk Samfund, den første i foreningens 40-årige historie. Sodborg var endvidere ridder af Dannebrog. Kun få dage efter udnævnelsen til æresmedlem blev han syg og indlagt på Nykøbing Sygehus, og her døde han af en blodprop den 21. august, 74 år gammel.

Den 30. august blev han under stor deltagelse begravet på Vesløs Frimenighedskirkegård. Ved en efterfølgende mindehøjtidelighed på Vesløs Kro blev der holdt taler af frimenighedspræst Gustav Anker Møller, Klim, sønnen Håkon Sodborg, Stagstrup (Niels Sodborg og hustru havde to drenge og to piger), lærer Sloth, Vesløs, lærer Sunesen, Arup og af Sodborgs mangeårige ven og kollega, lærer Jacobsen, Øsløs, der 1903 afløste Sodborg ved Øsløs nordre Skole. Han sagde bl.a.:

"Jeg kunne straks skønne, da vi lærte hinanden at kende, at lærer Sodborg havde Grundtvigs og Kolds

skoletanker som grundlag for sit arbejde og dette grundlag bevarede han hele livet igennem. Vi, hans kolleger; lærte meget af Sodborg. Hans gode sindelag og navnlig hans varme hjertelag skaffede ham de mange venner. Han havde ingen uvenner. Overalt hvor Sodborg kom, mødte han milde blikke, for han viste selv altid et mildt og venligt sind. Hans hjælpsomhed var stor".⁴)

Niels Sodborg gennemgår et manuskript på en udflugt ca. 1940 (Sodborgs arkiv).

Ane Sodborg, hvis store interesse var sang og musik, overlevede sin mand i godt 6 år. Hun døde den 5. oktober 1949.

I anledning af Niels Sodborgs død skrev hans mangeårige ven, viceskoleinspektør og museumsleder P. L. Hald, Thisted, følgende nekrolog i Thisted Amts Tidende, d. 22. august 1943. Lad den afslutte denne artikel om Niels Sodborg og hans 50-årige virke på Hannæs:

"Det var en betydelig kender af Hannæslands fortid og nutid, både af dens historie og natur; som nu er gået bort. Han har igennem mange år skrevet en lang række historiske afhandlinger både i blade og tidsskrifter og ikke mindst i Historisk Årbog, og det var da oftest Hannæs han skrev om. Det var hans kæreste virkefelt. Sodborg var en grundig og omhyggelig mand, der ofte satte et stort arbejde ind, for at selv en ubetydelighed kunne være tilstrækkelig underbygget, og hans glæde over resultatet, når han havde gjort et eller andet fund eller fået en formodning bekræftet gennem ofte langvarige undersøgelser; lønnede ham for den megen umage og slid.

Stor fortjeneste har han indlagt sig ved at opspore gammel sæd og skik på Hannæs, og tit har han både skriftligt og mundtligt fortalt om sine fund. Han havde en egen stilfærdig evne til at få folk til at fortælle, og alle fortalte gerne, når det var Sodborg, der spurgte. Man vidste nemlig, at så var man i gode hænder Hans viden om Hannæs er også blevet til hjælp for mange videnskabsmænd, der henvendte sig til ham om oplysninger Men ikke blot skrev han, han fortalte også, og utallige er vel nok de foredrag han har holdt om egnens gamle minder. Men i Historisk Samfund vil vi savne ham. Han var medstifter af foreningen og en interesseret medarbejder. Vi, hans arbejdsfæller og venner; vil dybt savne og altid mindes hans noble og retlinede personlighed."

ANVENDT LITTERATUR

Nielsen Sonja(red): Landboliv, erindringer fra Viborg Amt, 4, 1985.

Sodborg Niels: Småstykker (Hist årb. 1925).

⁴ Thisted Amts Tidende, den 30. august 1943.

: Fra Hannæsland i gamle dage (Hist årb. 1928).
: Krejlerliv (Hist. årb. 1920).
: Et begravelsesgilde i gamle dage (Hist. årh. 1940).
Trap: Danmark, 1961.
Folketællingerne Øsløs, Vesløs, Arup 1890
(Lokalhistorisk arkiv).
Thisted Amts Tidende: 25/3 1919, 28/6 1928, 17/6 1939,
11/8, 22/8 og 30/8 1943, 6/10 1949.
Thisted Dagblad, 12/1 1990.
Jakobsen Ingvar: Lærer Sodborg på Hannæs, Hannæs
Avis d. 7/5 1992.

Lærer Sodborgs livserindringer, samlet af Jens Rø lighed,
afskrift i Lokalhistorisk forening for Sydhannæs arkiv,
Vesløs Skole.
Jakobsen Ingvar: Gårde og huse i Øsløs Sogn. Øsløs
1992 (upubliceret).

Endvidere er der hentet oplysninger fra Niels Sodborgs
efterladte papirer som jeg p.t. har til gennemsyn. De er
venligst udlånt af hans børnebørn.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1993, side 9-
20).